

En utredning av uppfödningssvårigheter innehåller en noggrann genomgång av problemets art, svårighetsgrad och tidigare förlopp. Undersökningar av bl a neurologiska funktioner, hjärta, lungor, mun- och tandstatus utförs och kontroll av vikt- och längdutveckling samt genomgång av matintag görs. Under en måltid observeras bl a munmotorik och känsel i munområdet, förmåga att samordna sväljning och andning samt sittställning och kommunikation och samspel i matsituationen. En videoröntgenundersökning av sväljningsförmågan kan tillföra ytterligare information. Om så behövs kan utredningen utökas med andra typer av undersökningar.

Behandlingsinsatser

Eftersom uppfödningssvårigheter oftast har sammansatta orsaker måste behandlingen skraddarsys efter utredningsresultatet, dvs efter barnets individuella behov, förutsättningar och begränsningar. Behandlingsinsatserna kan bestå av en eller flera av följande delar: stöd och information till föräldrar om bl a matningsteknik och samspel i matsituationen, anpassning av konsistens för mat och dryck, kostbehandling, kompensation för nedsatta funktioner genom hjälpmedel (t ex anpassning av sittställning för ätande), träning av barnets förmågor framför allt vad gäller munmotorik (rörlighet och styrka i läppar, tunga och käke) samt mediciner och kirurgi.

Vissa barn med stora uppfödningssvårigheter kan under längre eller kortare tid få sin mat tillförsel via en gastrostomi, en "knapp på magen" (se Dysfagiförbundets broschyr nr 5) för att klara att äta tillräckligt. Detta kan också ge bättre förutsättningar för andra insatser för att förbättra ätandet via munnen.

Mera information

När barnet har svårt att äta – teori och praktiska råd till föräldrar.

Skrift av Lotta Sjögren och utgiven av Mun-H-Center.

Kan beställas via www.mun-h-center.se

På denna hemsida finns också omfattande information om hjälpmedel för personer med munmotorik- och ätproblem. Tel 031-750 92 00

Varsågod – Handbok för föräldrar till barn med ätproblem.

Bok av Ingall Ek och Elisabeth Uhlén-Nordin.

Kan beställas från Folke Bernadotte Regionhabilitering.

Hemsida www.akademiska.se/templates/page_27812.aspx

Tel 018-611 77 55

Svenska Dysfagiförbundets hemsida www.dysfagi.se

Författare av denna broschyr:

Eva Holmberg, fil.mag, leg.logoped, M Sc

Wiksala HB

Siv Edvinsson, med.mag, leg.sjukgymnast

Barn- och ungdomshabiliteringen, Örebro läns landsting

Svenska Dysfagiförbundet

HAR DITT BARN SVÅRT ATT ÄTA ELLER SVÄLJA?

Bild & grafisk form Katarina Lindahl www.happikat.se

Denna skrift är utgiven av Svenska Dysfagiförbundet med medel ur Allmänna Arvsfonden. Skriften kan laddas ner gratis från förbundets hemsida www.dysfagi.se

Att kunna äta och svälja

Nästan alla föräldrar har varit med om att deras barn ibland inte vill eller klarar att äta. Detta kan komma i perioder och ha en mängd olika orsaker. Problemen brukar klinga av efter några dagar eller veckor och därefter går ätandet bra igen. Andra barn är ibland "kinkiga med maten" eller äter mycket lite vissa måltider utan att detta behöver påverka deras utveckling och välbefinnande.

Men vissa barn har större och mera långvariga svårigheter. Man talar då ofta om uppfödningssvårigheter och menar problem inom alla funktioner hos barnen som har med ätande och matsmältning att göra. Uppfödningssvårigheter förekommer hos barn i alla åldrar. Problemen kan finnas från födseln eller uppstå senare under barnets uppväxt.

Att kunna äta och dricka tillräckligt på ett säkert och behagligt sätt är ett av våra mest grundläggande behov och det finns hjälp att få för dem som har uppfödningssvårigheter.

Följder av allvarliga uppfödningssvårigheter

Allt som begränsar barns förmåga att äta och svälja nedsätter deras möjligheter att växa och utvecklas, att bli och förbli friska och må bra.

Exempel på konsekvenser av svåra uppfödningssvårigheter – utöver tillväxtproblemen – är att barnen får brist på energi och blir trötta, immunförsvaret fungerar sämre, sårhäkning tar längre tid, munhälsan påverkas negativt, för litet intag av dryck kan medföra förstoppningsproblem, ätutvecklingen försenas och sist – men inte minst – att barnets aptit och uthållighet för ätande minskar.

När är det dags att söka hjälp?

När ett barn i stor utsträckning vägrar att äta eller äter så lite att den normala ökningen i vikt och längd störs måste orsakerna till detta utredas. Om ditt barn är yngre än sex år och minskar i vikt eller inte går upp i vikt under 2-3 månader ska du i första hand vända dig till BVC. Där kan man också förmedla kontakt med andra specialister som kan bidra till att lösa eller underlätta problemen. För äldre barn kan du vända dig till läkare eller till logoped inom sjukvård eller barn- och ungdomshabilitering.

Barn som visar ett eller flera av följande tecken behöver hjälp för att underlätta ätandet:

- Viktminskning eller bristande viktuppgång under längre tid
- Kraftigt nedsatt aptit under lång tid - olust inför ätande och måltider - "ätovilja"
- Problem med munmotorikutveckling; att sluta läpparna, tugga och ha kontroll över maten i munnen
- Ofta förekommande kväljningar, kräkningar och/eller sura uppstötningar
- Misstankar om att barnet "sväljer fel" och kan få ner mat och dryck i luftvägarna; hosta, kväljningar och "våt", gurglig röstkvalité under måltider

- Återkommande eller långvariga förkylningar med slem i luftvägarna, lunginflammationer och feberperioder "utan orsak"
- Störd funktion i mag-tarmkanalen; ofta "ont i magen", förstoppning, diarréer
- Ätandet är svårt/tröttsamt/obehagligt/smärtsamt eller tar lång tid – dvs längre måltider än 40 minuter

Vilka barn har ökad risk för att få uppfödningssvårigheter?

Nästan allt som påverkar barns allmäntillstånd verkar på olika sätt kunna påverka deras ätande, deras intresse för mat och/eller förmågan att tillgodogöra sig den.

Diagnoser/tillstånd som kan medföra uppfödningssvårigheter är:

- Neurologiska och neuromuskulära sjukdomar/tillstånd/syndrom, exempel: cerebral pares och Downs syndrom
- Allvarliga sjukdomar som hjärtfel, njur- och leversjukdomar, cancer och svåra depressioner
- Andningsproblem
- Generellt sen utveckling
- Tidig kontaktstörning
- Missbildningar i munområdet, t ex läpp-käk-gomspalter
- Problem med tänder, bettfunktion och nedsatt munhälsa
- Missbildningar och funktionsstörningar i mats труpe eller mag-tarmkanal; bl a läckage av maginnehåll upp i matsstrupen, svårigheter med tömning av magsäcken, problem med förstoppning eller diarré samt matallergier
- Födelse före fullgången tid

Utredning

Uppfödningssvårigheter hos olika barn som kan te sig helt lika eller likartade kan ha vitt skilda orsaker. Det finns också oftast flera anledningar till uppfödningssvårigheterna för varje enskilt barn, ofta ett helt orsakskomplex med faktorer som inbördes påverkar varandra. En noggrann och omfattande utredning behövs för att barnet ska få rätt insatser!

På många håll i landet finns specialistteam – som ofta kallas nutritions- eller dysfagiteam eller oralmotoriska team – inom sjukvården och/eller inom barn- och ungdomshabilitering där flera specialister tillsammans arbetar med utredningar och behandlingsinsatser. Yrkeskategorier som har specialistkompetens för att hjälpa till med utredning och behandling är läkare, logoped, arbetsterapeuter, dietister, psykologer, sjukgymnaster, sjuksköterskor och tandläkare.